

УДК 332.1:338:2

**РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ ЦІЛЬОВОГО УПРАВЛІННЯ****Ахромкін Є. М.****RESOURCE SUPPORT OF SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT
UNDER GOAL MANAGEMENT CONCEPT****Ahromkin Ie. M.**

Стаття присвячена дослідженню ресурсного забезпечення сталого регіонального розвитку за концепцією цільового управління. Досліджено основні поняття ресурсного забезпечення сталого регіонального розвитку. Встановлено, що сталий регіональний розвиток залежить від економічного потенціалу регіонів, який, у свою чергу, визначається обсягами, якістю і ефективністю використання всіх видів регіональних ресурсів. Визначено, що існує взаємозалежність ресурсного забезпечення і стану розвитку регіону. Для сприяння ресурсному забезпеченню сталого регіонального розвитку необхідно враховувати самі принципи сталого розвитку і здійснювати це за концепцією цільового управління. Окреслено, що ресурсне забезпечення сталого регіонального розвитку за концепцією цільового управління має враховувати цілі, поставлені в головних документах, що регламентують розвиток регіону.

Ключові слова: ресурсне забезпечення, сталий регіональний розвиток, цільове управління, регіон.

Вступ. Сталий регіональний розвиток залежить, насамперед, від економічного потенціалу регіонів. Економічний потенціал регіонів у значному ступені обумовлений розвитком регіональних господарських комплексів, що у свою чергу, залежить від обсягів, якості і ефективності використання всіх видів ресурсів. Для забезпечення сталого розвитку регіону необхідно ефективно використовувати наявні ресурси. Для розвитку економіки ресурсна проблема є вельми актуальною, оскільки мова йде про забезпеченість необхідними ресурсами соціально-економічного розвитку суспільства й забезпечення безпечних для здоров'я людини природно-екологічних умов. Тому об'єктивно виникає потреба у здійсненні широкомасштабних заходів щодо ефективного вирішення ресурсних проблем на всіх рівнях управління – національному, регіональному і локальному. Для визначення потреб ресурсів регіону задля сталого розвитку важливо кількісно і якісно оцінити кожний вид ресурсів і можливості їхнього використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ресурсне забезпечення розвитку регіону вже розглядалось у працях О. О. Євсєєвої, яка досліджувала інструментарій управління ресурсним забезпеченням сталого соціально-економічного розвитку регіону [1]; О.Ф. Новікової, О.І. Амоши, В.П. Антонюк та ін. [2], які оцінювали ресурсне забезпечення сталого розвитку регіонів та визначили його ризики; у доповідях і аналітичних записках Національного інституту стратегічних досліджень [3], які розглядали забезпечення сталого розвитку міст як ключовий чинник для сталого розвитку регіонів і складовою їх соціально-економічної модернізації. Проте актуальним залишається дослідження ресурсного забезпечення сталого регіонального розвитку за концепцією цільового управління.

Метою статті є дослідження ресурсного забезпечення сталого регіонального розвитку за концепцією цільового управління.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Існуючі теорії, концепції, підходи, моделі розвитку індустріального суспільства значно відрізняються одна від одній. Проте у них є й спільне: вони формувалися у межах традиційної парадигми пріоритету економічних інтересів над соціальними і природними. При цьому як планово-розподільча, так і ринкова система була й залишається орієнтованою переважно на екстенсивний шлях розвитку, максимальну експлуатацію людських й інших ресурсів, а самі системи розглядаються як відкриті. У відкритих соціально-еколого-економічних системах припускається наявність необмежених джерел усіх видів ресурсів і методів їх залучення, а також "резервуарів для відходів" їх життєдіяльності. Приблизною мірою ефективності їх функціонування вважається ріст ВВП і прибутковості. У замкнених системах усі джерела ресурсів і "відходів" обмежені у просторі, часі і сполученні. Її основним завданням є підтримка сталого розвитку; виробництво – одна із її підсистем, а лю-

дина – не тільки фактор, а й головний суб'єкт системи, сенс її існування. Умовно необмеженими в ній ресурсами залишаються лише енергія землі і сонячної системи та інтелектуальний ресурс (потенціал) суспільства як сукупність зростаючих знань про закони розвитку матеріального світу, суспільства і методів їх використання для забезпечення сталого, самодостатнього соціо-еколого-економічного розвитку. Перехід суспільства до постіндустріального етапу (суспільства знань), з урахуванням накопичених, особливо за останнє сторіччя, проблем вимагає критичного підходу до існуючих і розробки нових підходів і методів побудови парадигми його сталого, самодостатнього розвитку в умовах обмеженої ресурсної бази.

Ресурсне забезпечення сталого розвитку – це здатність національної економіки перерозподіляти всі наявні ресурси так, щоб забезпечувати ефективне і збалансоване її функціонування в сьогоденні та можливість розвитку в майбутньому. Лише наявність необхідних ресурсів не забезпечує якісного функціонування економіки [2, с. 112].

Важливим напрямом діагностики проблем ресурсного забезпечення, за думкою О. О. Євсєєвої, є "своєчасне виявлення лімітуючих ресурсів, кількісні і якісні характеристики яких обмежують економічне зростання регіону". При цьому, можуть існувати декілька лімітуючих ресурсів у системі. Але існує такий, якому притаманні мінімальні значення характеристик. Тому розробка дій і заходів стосовно досягнення повного ресурсного забезпечення вже існуючих і діючих господарюючих суб'єктів та регіону як системи в цілому є обов'язковою умовою збалансованої і безперебійної життєдіяльності територіального утворення. Оскільки територіальна наявність і концентрація ресурсів є чинником розміщення продуктивних сил, то цілком очевидно, що більш розвинена економіка притягує ресурси, тоді як менш розвинена їх втрачає через відтік. Процес управління ресурсним забезпеченням сталого розвитку регіону можна визначити як "сукупність управляючих впливів, спрямованих на зміну кількості, складу, якості, співвідношення внутрішніх ресурсів і тих, що ввозяться, а також ступеня залучення мобільних і немобільних ресурсів у відтворювальні процеси, що протікають в регіоні з урахуванням їх якості, що забезпечує досягнення відповідності між динамікою структури економічної системи пріоритетним стратегіям розвитку території з урахуванням соціально-економічних та екологічних обмежень" [1, с. 65-66]. Можна погодитися з думкою про взаємозалежність ресурсного забезпечення і стану розвитку регіону: краще забезпечення ресурсами сприяє сталому розвитку регіону, тоді як розвинений регіон сам по собі притягує більше ресурсів, ніж депресивний. Для сприяння ресурсному забезпеченню сталого регіонального розвитку треба враховувати самі принципи сталого розвитку і тому здійснювати це за концепцією цільового управління.

За думкою З.М. Бурик, недостатність ресурсного забезпечення регіону є значною проблемою для сталого регіонального розвитку. Сталий регіональ-

ний розвиток – це такий підхід до розвитку регіону, який функціонує для збалансування різних конкурентних потреб – екологічних, соціальних та економічних, з якими стикається суспільство. Сталий розвиток регіону стає основою сталого розвитку всієї країни. Від того, наскільки раціонально використовуються ресурси для вирішення поставлених завдань, і наскільки послідовно заплановано відповідні заходи, залежить успішність реалізації сталого регіонального розвитку [4]. У сфері забезпечення сталого розвитку міст і регіонів існує багато труднощів, пов'язаних з нагромадженням хронічних соціальних, економічних та екологічних проблем, які суттєво впливають на якість та безпеку життя людей регіонів України [3]. Тому для досягнення сталого регіонального розвитку необхідні відповідні цільові програми держави або інших організацій, які звертатимуть увагу саме на формування і використання ресурсів в регіоні.

Цільове управління представляє собою метод управлінської діяльності, який ґрунтується на виокремленні найбільш важливих у даному періоді завдань (бажаних результатів діяльності) та зосередженні основних зусиль керованої організації на їх виконання. Необхідність цільового підходу в управлінні можна обґрунтувати тим, що системи соціального типу є цілеспрямованими системами, а тому не може йтися про безцільове управління ними; особлива увага до цілей на сучасному етапі зумовлюється ускладненням об'єктів управління (економіки, окремих галузей, об'єднань підприємств тощо за рахунок опанування нових форм власності і пов'язаних із цим нових систем взаємозв'язку) [5]. Ускладнення об'єкту управління і необхідність враховувати різні аспекти сталого розвитку регіону дійсно обумовлюють необхідність приділення особливої уваги цілям, які ставлять перед собою суб'єкти регіону, і здійснювати цільове управління його ресурсами.

Слід звернути увагу на процес децентралізації, який відбувається сьогодні в Україні, та згадати про різні цілі та цінності щодо управління ресурсами різних громад, які планують об'єднатися або вже об'єдналися. Після об'єднання очевидно стає необхідність напрацювати підходи до управління "об'єднаними" ресурсами; потреба ефективного управління новими земельними, бюджетними ресурсами, які стали доступними для об'єднаних громад і можуть бути використані для розвитку; збільшення кількості зацікавлених сторін, з якими потрібно узгоджувати рішення у межах об'єднаних громад. У більш ширшому контексті громада повинна ефективно відповідати зовнішнім викликам, таким як глобалізація економіки, підвищення мобільності трудових ресурсів та пов'язаний із цим ріст безробіття, посилення міжнародної конкуренції за інвестиції та розвиткові ресурси [6]. Слід погодитися з думкою, озвученою в аналітичній записці Національного інституту стратегічних досліджень стосовно сталого розвитку міст і регіонів, що спостерігається неузгодженість загальнодержавних, регіональних та місцевих концепцій, стратегій та програм, зорієнтованих

на сталий розвиток територій. В Україні чинними є десятки програм та стратегій загальнодержавного, регіонального та місцевого значення, що прямо чи опосередковано стосуються сталого розвитку територій. В результаті перманентної нестачі коштів, або "заморожування" реалізації державних цільових програм, їхня результативність є дуже низькою. Як наслідок, цілі, визначені у державних цільових програмах, здебільшого не досягаються. Отже, існує нагальна потреба у визначенні конкретних ключових проблем щодо досягнення сталого розвитку територій із розробкою конкретних заходів та визначенням відповідного ресурсного забезпечення для їх вирішення. Все це потребує перегляду, а також внесення відповідних корективів до діючих цільових державних програм (у т.ч. координації, синхронізації їх цілей) задля досягнення цілей сталого розвитку міст (сталого регіонального розвитку) [6].

Ресурсне забезпечення сталого регіонального розвитку за концепцією цільового управління має враховувати цілі, поставлені в головних документах, що регламентують розвиток регіону. Це може бути стратегія розвитку області, плани і програми розвитку, інші документи. Без розробки цільових загальнодержавних і регіональних програм соціально-економічного розвитку неможливо забезпечити соціальну орієнтацію економіки. Проте для цього суб'єктам господарювання необхідно мати в своєму розпорядженні необхідні господарські права щодо управління різного роду ресурсами, володіти відповідною господарською компетенцією.

За останні роки в областях, містах і районах країни набула поширення розробка стратегій сталого розвитку. Останнім часом стратегічне планування відбувається за підтримки міжнародних організацій, і сам процес планування відбувається з урахуванням цілей різних суб'єктів і спільноти регіону в цілому. Наявні ресурси або ресурси, які можна залучити, мають прозора розподілятися між обраними напрямками сталого розвитку регіону. Формуванню цілей стратегії сталого регіонального розвитку передують проведення SWOT-аналізу, який дозволяє виявити у тому числі сильні і слабкі сторони, а також загрози і можливості стосовно ресурсного забезпечення регіону. Слід також додати, що всі розроблені регіональні стратегії здебільшого служать презентаційним цілям для залучення зовнішніх інвесторів, тобто зовнішніх ресурсів. Отже, використання концепції цільового управління сприяє залученню ресурсів для сталого регіонального розвитку.

З позицій інтенсифікації результати виробництва є кінцевими тільки в тому випадку, якщо вони в повному обсязі доходять до виробничого і невиробничого споживання, зберігаючи при цьому основні споживчі якості. Обов'язковою умовою будь-якого процесу виробництва служить залучення до господарського обороту, ефективне використання всіх видів економічних ресурсів у рамках історично певної системи виробничих відносин. До таких ресурсів автори статті відносять: природні (включаючи туризм і рекреаційні ресурси), матеріальні (включаючи виробничі, енергетичні і паливні ресурси), фінан-

сові, трудові, інформаційні, інноваційні. Проте, аналіз стану економіки України і окремих регіонів дозволяє зробити висновки про неефективне використання даних ресурсів, що негативно впливає на конкурентоспроможність продукції і рентабельності підприємств, і отже, сталий розвиток регіону, в якому вони виробляють цю продукцію.

Стратегія сталого розвитку області має містити композицію стратегічних, операційних і тактичних цілей збалансованого розвитку економіки, які комплексно вирішують проблеми регіонального розвитку області, у тому числі зменшення значної кількості депресивних територій; усунення розбалансованості схем місцевого виробництва від імпорту енергетичних матеріалів; зниження високої енерговитратності виробництва; збільшення завантаження виробничих потужностей; зниження ступеню зносу основних фондів та енергоємного устаткування у промисловому комплексі; нівелювання різких сезонних коливань цін на сільськогосподарську продукцію у зв'язку з відсутністю овочесховищ; збільшення кількості інвестиційно-привабливих об'єктів та створення сприятливих умов для зростання інвестиційної діяльності; стимулювання інвестування у регіональний розвиток; створення умов та стимулів для запровадження інновацій на місцевому рівні тощо. Сталий розвиток регіону передбачає залучення державних джерел вітчизняного та іноземного інвестування за відповідними напрямами розвитку регіону; державного та недержавного кредитування стратегічних програм і проектів; ресурсів банківських і небанківських фінансових установ, акціонерного капіталу тощо [7], тобто ресурсів, які спрямовуються певними суб'єктами за цільовим призначенням.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином, сталий регіональний розвиток залежить, насамперед, від економічного потенціалу регіонів, який, у свою чергу, визначається обсягами, якістю і ефективністю використання всіх видів регіональних ресурсів. Існує взаємозалежність ресурсного забезпечення і стану розвитку регіону: краще забезпечення ресурсами сприяє сталому розвитку регіону, тоді як розвинений регіон сам по собі притягує більше ресурсів, ніж депресивний. Для сприяння ресурсному забезпеченню сталого регіонального розвитку треба враховувати самі принципи сталого розвитку і тому здійснювати це за концепцією цільового управління. Для досягнення сталого регіонального розвитку необхідні відповідні цільові програми держави або інших організацій, які звертатимуть увагу саме на формування і використання ресурсів в регіоні. Ресурсне забезпечення сталого регіонального розвитку за концепцією цільового управління має враховувати цілі, поставлені в головних документах, що регламентують розвиток регіону. Це може бути стратегія розвитку області, плани і програми розвитку, інші документи. Без розробки цільових загальнодержавних і регіональних програм соціально-економічного розвитку неможливо забезпечити соціальну орієнтацію економіки.

Література

1. Євсєєва О. О. Удосконалення ресурсного забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіону / О. О. Євсєєва // Економічний простір. – 2015. – № 103. – С. 56-67.
2. Сталій розвиток промислового регіону: соціальні аспекти : монографія / [О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк та ін.]. – Донецьк, 2012. – 534 с.
3. Забезпечення сталого розвитку міст як складова соціально-економічної модернізації регіонів України. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1611/>
4. Бурик З. М. Формування концепції сталого розвитку регіону [Електронний ресурс] / З. М. Бурик // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2014. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2014_1_22
5. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : підручник / З. Є. Шершньова. — К.: КНЕУ, 2004. — 699 с.
6. Ахромкін Є. М. Економіко-правове забезпечення стратегічного розвитку новоутворених територіальних громад: до обговорення / Є. М. Ахромкін, О. А. Бурбело, А. С. Алексєєв, Д. В. Заблodsька // Економіка та право. Серія : Економіка. – 2016. – №2. – С. 9-13.
7. Заблodsька І. В. Стратегічний аспект розвитку Луганського регіону / І. В. Заблodsька, Є. М. Ахромкін // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2014. – Вип. 3. – С. 127-132.

References

1. Yevsyeyeva O. O. Udskonalennya resursnoho zabezpechennya staloho sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku rehionu / O. O. Yevsyeyeva // Ekonomichnyy prostir. – 2015. – № 103. – S. 56-67.
2. Stalyy rozvytok promyslovoho rehionu: sotsial'ni aspekty : monohrafiya / [O.F. Novikova, O.I. Amosha, V.P. Antonyuk ta in.]. – Donets'k, 2012. – 534 s.
3. Zabezpechennya staloho rozvytku mist yak skladova sotsial'no-ekonomichnoyi modernizatsiyi rehioniv Ukrayiny. Analitychna zapyska [Electronic resource] / Natsional'nyy instytut stratehichnykh doslidzhen'. – Mode of access: <http://www.niss.gov.ua/articles/1611/>
4. Buryk Z. M. Formuvannya kontseptsiyi staloho rozvytku rehionu [Electronic resource] / Z. M. Buryk // Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya i mistsevoho samovryaduvannya. – 2014. – № 1. – Mode of access: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2014_1_22
5. Shershn'ova Z. YE. Stratehichne upravlinnya : pidruchnyk / Z. YE. Shershn'ova. — K.: KNEU, 2004. — 699 s.
6. Akhromkin YE. M. Ekonomiko-pravove zabezpechennya stratehichnoho rozvytku novoutvorenykh terytorial'nykh hromad: do obhovorennya / YE. M. Akhromkin, O. A. Burbelo, A. S. Aleksyeyev, D. V. Zablod's'ka // Ekonomika ta pravo. Seriya : Ekonomika. – 2016. – №2. – S. 9-13.
7. Zablod's'ka I. V. Stratehichnyy aspekt rozvytku Luhans'koho rehionu / I. V. Zablod's'ka, YE. M. Akhromkin // Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny. – 2014. – Vyp. 3. – S. 127-132.

Ахромкин Е.М. Ресурсное обеспечение устойчивого регионального развития согласно концепции целевого управления.

Статья посвящена исследованию ресурсного обеспечения устойчивого регионального развития согласно концепции целевого управления. Исследованы основные понятия ресурсного обеспечения устойчивого регионального развития. Установлено, что устойчивое региональное развитие зависит от экономического потенциала регионов, который, в свою очередь, определяется объемами, качеством и эффективностью использования всех видов региональных ресурсов. Определено, что существует взаимозависимость ресурсного обеспечения и состояния развития региона. Для содействия ресурсному обеспечению устойчивого регионального развития необходимо учитывать сами принципы устойчивого развития и осуществлять это согласно концепции целевого управления. Определено, что ресурсное обеспечение устойчивого регионального развития согласно концепции целевого управления должно учитывать цели, поставленные в главных документах, регламентирующих развитие региона.

Ключевые слова: ресурсное обеспечение, устойчивое региональное развитие, целевое управление, регион.

Ahromkin Ie. M. Resource support of sustainable regional development under goal management concept.

The article is devoted to the study of resource support of sustainable regional development based on the concept of goal management. The basic concepts of resource support of sustainable regional development have been examined. It has been established that sustainable regional development depends on the economic potential of the regions, which, in turn, is determined by the volumes, quality and efficiency of the use of all kinds of regional resources. It has been determined that there is interdependence of resource support and the state of development of the region: better provision of resources contributes to the sustainable development of the region, while the developed region itself attracts more resources than the depressive one. In order to promote resource support of sustainable regional development, it is necessary to take into account the principles of sustainable development and implement them according to the concept of goal management. To achieve sustainable regional development, the appropriate special-purpose programs of the state or organizations, which will focus on forming and using resources in the region, are needed. Thus it has been outlined that resource support of sustainable regional development based on the concept of goal management should take into account the goals, set in the main documents, which regulate the development of the region. This may be regional development strategy, plans and development programs, other documents. Without the development of special-purpose national and regional programs of socio-economic development it is impossible to ensure the social orientation of the economy.

Key words: resource support, sustainable regional development, goal management, region.

Ахромкін Євген Михайлович, д.е.н., проф., професор кафедри економічної безпеки, публічного управління та адміністрування, Житомирський державний технологічний університет

Рецензент: д.е.н., доцент **Овчаренко Є.І.**

Стаття подана 22.05.2017.